

Az elért eredmények rövid ismertetése:

A kisebbségi politikai mozgalmak esélyeinek és jogi-politikai intézményeinek összehasonlító európai vizsgálata segítheti térségünk országainak és Magyarország etnikai feszültségekkel is terhes társadalmainak jobb megismerését. A kutatás eredményként az európai országokban kialakult etnopolitikai modellek elemző bemutatása és a kutatás során megjelent két összefoglaló kötet (Nemzetfogalmak és etnopolitikai modellek Kelet-Közép-Európában, Bp. 2007, valamint Etnikai politika Európában, Bp. 2009) jelentős mértékben hozzájárul az etnikai, nemzeti kisebbségek társadalmi-politikai szerepének tanulmányozásához.

A kutatás egyik fontos eredménye, hogy nemcsak a létező etnopolitikai modellek feltérképezésére és elemző bemutatására törekedett a kutatócsoport, hanem a kutatás során szerzett szakmai tapasztalatokat a gyakorlati munkában is alkalmazni lehetett. Különösképpen kiemelkedik ebben a tekintetben, hogy 2007-ben a Külügyminisztérium felkérésére a kutatócsoport a háttér tanulmányok elkészítésével részt vett a külkapcsolati stratégia nemzetpolitikai részének kidolgozásában, amelyek széles körben hozzáférhető publikációkban is megjelentek (Magyar Kisebbség folyóirat 41-42. sz.).

A kutatási módszertanát és elméleti kérdéseit külön tanácskozásokon vitattuk meg:

2006 márciusában az MTA mátrafüredi konferencia központjában hazai és külföldi kutatók részvételével tudományos szimpóziumot tartottunk a kutatási módszertan és az elméleti keretek kidolgozásáról. Az itt kidolgozott kutatási szempontok figyelembevételével megkezdődött az anyaggyűjtés az adatbázis és az országtanulmányok elkészítéséhez. Mindezek alapján 2006-ban Losonc Alpár és Fábian Gyula elkészítették a szerbiai illetve romániai etnopolitikai modellekről szóló munkaanyag első változatát az Arany János Közalapítvány részbeni támogatásával, amelyek véglegesítésére a 2007-es évben került sor.

A kutatás keretében 2006. október 26-án megszerveztük az Illyés Közalapítvány részbeni támogatásával a "Nemzetfogalmak és etnopolitikai modellek Kelet-Közép-Európában" című konferenciát (Helyszín: Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatás-tudományi Kar, Budapest, Ménesi út 5. 112-115. terem). A rendezvényen a magyarországi előadók mellett romániai és szerbiai kutatók is részt vettek. A konferencián elhangzott előadások egy része szerkesztett változatban az első etnopolitikai kötetben is megjelent (lásd alább).

A kutatás résztvevői 2007. július 28-31. között Mátrafüreden Etnopolitikai változások az EU-csatlakozás kontextusában címmel workshopot rendeztek. Ezen Magyarország és a szomszédos államok kisebbségpolitikai modelljeiben 2002-2007 között lezajlott változásokat (az etnikai pártok, szervezetek helyzetének módosulásait, a jogi szabályozás fejlődését, a törvénytervezetek előkészítését, parlamenti vitáit), a vajdasági, szlovákiai etnikai konfliktusok nemzetközi megfigyelésének tapasztalatait elemezték. A workshop véglegesítette a kutatás első felének eredményeit összefoglaló tanulmánykötet szerkezetét és tartalmát.

Az első részeredmények a Gondolat kiadó gondozásában "Nemzetfogalmak és etnopolitikai modellek Közép- és Kelet-Európában" c. kötetben jelentek meg 2007-ben.

A kutatás előkészületei céljából a kutatócsoport tagjai külföldi tanulmányutakon is részt vettek valamint a kutatás eredményeit szélesebb tudományos körben is megvitatták:

Az OTKA program részbeni támogatásával 2006-ban két külföldi tanulmányútra is sor került.

Szarka László, a kutatás vezetője 2007. szeptember 9.15. között Münchenben, Freiburgban és Marburgban a németországi kisebbségkutatás partnerintézeteiben végzett könyvtári kutatást, s folytatott szakmai konzultációkat. A németországi állampogársági törvény módosításának dokumentumai, szakirodalma mellett a németországi kelet-európai kutatások legfrissebb eredményeiről tájékozódott.

Vizi Balázs 2007. augusztus 20-26. között Leuvenben és Brüsszelben végzett könyvtárkutatást, illetve megbeszéléseket folytatott az etnoregionális politikai mozgalmak kutatásával foglalkozó egyetemi kutatócsoportokkal.

2008. március 18-án a Leuveni Katolikus Egyetem Társadalomtudományi Karán az Európai Politikai Intézetben mutatta be a kutatócsoport az OTKA kutatás eddigi eredményeit az Intézet vezetése és kelet-európai kutatócsoportja előtt, amelyet szakmai vita követett. A szakmai vita nagy mértékben hozzájárult a kutatás zárókonferencia programjának véglegesítéséhez is.

Hasonlóképpen a 2008. májusában Szatmárnémetiben megrendezett „IX. Jakabffy-napok – Kárpát-medencei magyar egység / megosztottság” c. tanácskozáson is részt vettek a kutatócsoport tagjai és ismertették a pályázat keretében végzett munka eddigi eredményeit. A konferencián elhangzott előadások a tanácskozást közreadó kötetben is megjelentek (*Kárpát-medencei magyar egység, megosztottság. IX. Jakabffy Napok, Évfordulós tanácskozások 2008.* Europrint Kft, Szatmárnémet 2008. Szarka László: A regionalitás szerepe a kisebbségi magyar pártok programalkotásában. 175-185 p.; Kántor Zoltán: A nemzet kérdése a nemzetközi porondon. Hamis dichotómia: politikai/kulturális nemzet, 198-206.; Majtényi Balázs: Az Európai Unió és a kisebbségek védelme, 207-213 p.; Vizi Balázs: Kisebbségi politika az integrálódó Európában, 234-242.) Mindkét nemzetközi fórum jelentős részben hozzájárult a zárókötet koncepciójának véglegesítéséhez is.

A kutatási eredmények gyakorlati alkalmazására, a tapasztalatcserére is több alkalom kínálkozott a kutatási időszak alatt:

2007-ben Majtényi Balázs részt vett a Miniszterelnöki Hivatal mellett működő közjogi munkacsoportban, amelynek feladata a nemzeti kisebbségek jogairól szóló törvényhez kapcsolódó nyitott kérdések, különösen a kisebbségek parlamenti képviselőiténak a megoldása.

A munkacsoport minden tagja részt vett a Köztársasági Elnöki Hivatal által szervezett "Határon túli magyarság a XXI. században" c. konferencia-sorozaton, illetve a Külügyminisztérium által kezdeményezett magyar külkapcsolati stratégia nemzetpolitikai előtanulmányainak megírásában és előzetes vitáinak megszervezésében.

Szarka László és Vizi Balázs bekapcsolódtak a szerbiai kisebbségi törvény szakmai előkészítését célzó munkában. 2007. október 26-27-én előadást tartottak a belgrádi Etnikai Kutató Intézet (Ethnicity Research Center) szervezésében "Kisebbségi önkormányzatok Horvátországban, Szerbiában és Magyarországon" címmel megrendezett konferencián. Az előadások tárgya: a magyarországi kisebbségi és választójogi törvény módosítása, a 2006. évi kisebbségi önkormányzati választások után végbement változások, valamint az EU által preferált etnopolitikai megoldások elvi háttere.

2007. december 3-án Kántor Zoltán "EP választások és népszavazás Romániában: politikai átrendeződés?" c. tartott előadást a Magyar Külügyi Intézetben.

2008. március 17-20 között a kutatócsoport tagjai részt vettek Brüsszelben a Magyar Kulturális Intézet szervezésében sorra kerülő, a belgiumi regionalizmus jövőjéről rendezett kerekasztal-megbeszélésen, Bangó Jenőnek a vallóniai németekről szóló könyvbemutatóján Szarka László és Kántor Zoltán méltatták a művet.

A kutatócsoport tagjai közül Vizi Balázs 2009. márciusában részt vett a koszovói kisebbségi törvény alkalmazásának hatékonyságát az International Centre for Democratic Transition keretében mérő, kidolgozandó projekt elméleti előkészítő munkájában is, ahol a kutatás elért eredményeit is fel tudták használni.

A kutatás lezárása

A kutatási programot lezáró nemzetközi konferenciára 2008. október 17-én került sor Budapesten. A konferencia egyben előkészítette a pályázati kutatást lezáró tanulmánykötet szerkesztési munkálatainak lezárását is. A kötet 2009 júniusában jelenik meg a Gondolat Kiadónál.

A kutatás eredményeként elkészült egy online adatbázis is, amely az MTA Kisebbségkutató Intézet honlapján 2009. júniustól elérhető, az EU tagállamok és a tagjelölt államok etnopolitikai intézményeiről és jogszabályairól.

A kutatási program keretében megjelent publikációk felsorolása:

Kötetek:

Szarka László, Kántor Zoltán, Majtényi Balázs, Vizi Balázs (szerk.): ***Nemzetfogalmak és etnopolitikai modellek Kelet-Közép-Európában***, Gondolat Kiadó, Budapest, 2007.

Szarka László, Kántor Zoltán, Majtényi Balázs, Vizi Balázs (szerk.): ***Képviselet, részvétel, érdekérvényesítés, autonómia. A kisebbségi közösségek politikai reprezentációi***, Gondolat Kiadó, Budapest, 2009

Tanulmányok:

Ifj. Toró Tibor: A Kis-MÁÉRT a magyar nyelvű sajtóban. *Regio*, 2006. 3. sz.

Kántor Zoltán: The Recommendation on the Concept "Nation" of the PACE. *Regio (Minorities, Politics, Society)*, 2006

Kántor Zoltán: A nemzet kérdése a nemzetközi porondon. Hamis dichotómia: politikai/kulturális nemzet in: *Kárpát-medencei magyar egység, megosztottság. IX. Jakabffy Napok*, Europrint Kft, Szatmárnémeti, 2008

Kántor Zoltán: Autonómia, önkormányzatiság és kisebbségi magyar közösségépítés, *Magyar Kisebbség* 41-42. sz., 2008

Majtényi Balázs: Az Európai Unió és a kisebbségek védelme, in: *Kárpát-medencei magyar egység, megosztottság. IX. Jakabffy Napok*, Europrint Kft, Szatmárnémeti, 2008

Szarka László: A regionalitás szerepe a kisebbségi magyar pártok programalkotásában, in: *Kárpát-medencei magyar egység, megosztottság. IX. Jakabffy Napok*, Europrint Kft, Szatmárnémeti, 2008

Szarka László: Bevezető a nemzetpolitikai előtanulmányokhoz. Az új magyar külkapcsolati stratégia előmunkálatai, *Magyar Kisebbség* 41-42. sz., 2008

Szarka László: A 21. század eleji magyar nemzetfogalom értelmezési keretei, *Magyar Kisebbség* 41-42. sz., 2008

Vizi Balázs: Kisebbségi politika az integrálódó Európában, *Kárpát-medencei magyar egység, megosztottság. IX. Jakabffy Napok*, Europrint Kft, Szatmárnémeti, 2008

Vizi Balázs: A nemzetpolitika feltételrendszere az uniós tagság körülményei között, *Magyar Kisebbség* 41-42. sz., 2008